

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

54-2

BRNO 2013

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 54

Vě umě 3

Číslo 2

Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editor, Typography

Alice Del Maschio

Software
Software

Adobe InDesign CS5

Fotografie na obálce
Cover Photography

Kovový závěsek ve tvaru zvířete (viz obr. 5 na str. 136)
Metallic animal figurine pendant (see Fig. 5 on page 136)

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2013

Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2013 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

STŘEDOVĚK A NOVOVĚK

MIDDLE AGES AND MODERN TIMES

MITTELALTER UND NEUZEIT

BĚLÁ POD PRADĚDEM (K. Ú. ADOLFOVICE, OKR. JESENÍK)

Hrádek Adolfovice. Středověk (14. století). Hrádek. Povrchový průzkum.

Průběžná prospekce zbytků vrcholně středověkého šlechtického sídla kriticky ohroženého recentní průmyslovou zástavbou a nelegálními výkopy pokračovala v rámci projektu „Preventivní archeologická prospekce Olomouckého kraje“ i v roce 2012. Prospekce se opět soustředila jednak do prostoru narušeného jihovýchodního svahu jádra hrádku, jenž eroduje do vnitřního příkopu, jednak na východní svah, jenž je těžce poškozen recentní zástavbou. Detektorový průzkum v těchto destrukčních sesuvech byl opět prováděn detektorem kovů typu XP Goldmaxx Power. Průzkumem byla rozšířena kolekce železných artefaktů, převážně stavebních kování. Data získaná v uplynulých dvou sezonách tak umožňují zahájit administrativní řešení památkové ochrany lokality.

Josef Jan Kovář, Jan Lednický

Resumé

Bělá pod Pradědem (Jeseník District), Adolfovice Castle. Middle Ages (14th century). Castle. Surface survey.

BÍLOVEC (K. Ú. BÍLOVEC-MĚSTO, OKR. NOVÝ JiČÍN)

Ulice Pivovarská, p. č. 596/1. Vrcholný středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum vyvolala v květnu roku 2011 rekonstrukce kanalizace a vodovodu v historickém jádru města Bílovce (č. akce Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště Ostrava 25/2011). Výzkum byl prováděn především formou intenzivního odborného dohledu, jelikož dotčená ulice Pivovarská lemuje z východu průběh středověkého opevnění a sousedí se zadními trakty domů na Slezském náměstí. Výměna potrubí probíhala ve stávající trase, nálezové situace se projevily v torzálním stavu v řezech původních výkopů. Na vytypovaných profilech se podařilo dokumentovat sled uloženin od povrchu podloží po současné úpravy. Bylo zachyceno několik základových zdí zástavby existující před rokem 1836, která do poválečných asanačních tvořila severní frontu Pivovarské ulice.

Nejstarší nálezy z vrstev nasedajících na svahové podloží pocházely z 16. století, většina starších situací byla zřejmě v průběhu novověku odstraněna. Pouze v západní části ulice při Slezském náměstí se lokálně dochovalo původní středověké souvrství a několik mísovitých objektů ze 14. a 15. století. V nejsevernějším úseku byla v ploše výkopu zachycena snesená jižní zeď stavby sousedící s branskou budovou bývalé městské Horní brány, která je na indikační skice označena jako č. 141.

Pavla Skalická

Resumé

Bílovec (Kat. Bílovec-město, Bez. Nový Jičín), Pivovarská-Straße, Parz. Nr. 596/1. Hochmittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

BÍLOVEC (K. Ú. BÍLOVEC-MĚSTO, OKR. NOVÝ JiČÍN)

Ulice Zámecká, parc. č. 207. Středověk, novověk. Zámek. Záchranný výzkum.

V měsících srpnu a září 2012 proběhl v souvislosti s pokračující obnovou zámku v Bílovci záchranný výzkum v místě rekonstruovaného vstupního schodiště (akce Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Ostravě č. 102/12). Areál zámku (v ústředním seznamu kulturních památek zapsán pod číslem 46285/8-1529) se nachází v jihovýchodní části historického jádra města, v blízkosti hlavního Slezského náměstí. Budova zámku s vnitřním renesančním rozvržením místností se do dnešní doby dochovala v trojkřídlé vícepatrové dispozici na půdorysu nepravidelného písmene U, s vně vystupujícími okrouhlými nárožními baštami, krytá v současnosti mansardovou střechou. Místo výzkumu bylo vymezeno plochou základny rampy se schodištěm, směřující z nádvoří do zvýšeného přízemí k hlavnímu vstupu ve středové části východního křídla.

Po odstranění zděného tělesa původního schodiště se projevil jeho základ v podobě dvou pásů kamenného zdiva zasazeného do horizontu novověkých, převážně suťových terénních dorovnávek. V jeho bezprostřední blízkosti byla opět registrována stratigraficky mladší novodobá valounová dlažba, pokrývající pravděpodobně celý povrch nádvoří (viz Juchelka 2005). Výkop nově budovaných základů zasáhl pouze do hloubky 1,3–1,4 m; v této úrovni byly stále sledovány novověké terénní

úpravy. Po dohodě s investorem byla proto realizována sonda při obvodové zdi východního křídla, odhalující celkový průběh stratigrafie až do hloubky cca 3,3 m od stávajícího povrchu. Pod několika horizonty novověkých suťových navážek se projevil povrch starší, pozdně středověké valounové dlažby, korespondující s úrovní rozšířeného předzákladu. Základová zeď byla dokumentována ve dvou páslech smíšeného zdiva, svrchního lícovaného a spodního nepravidelnějšího, základové spáry nebylo dosaženo. Vlastní stratigrafický vztah s přilehlým souvrstvím byl navíc narušen recentním liniovým výkopem kanalizace. Ve vrstvách pod středověkou úpravou povrchu se stavební materiál vyskytoval jen v omezené míře a pod úrovní předpokládaného požárového horizontu vymizel úplně. Horizont měl výrazné uhlíkaté skvrny. Bázi sledované stratigrafie představovaly vrstvy tvořené přemístěným skalnatým podložím s výskytem hmotných nálezů datovatelných do 15. století, které lze za současného stavu poznání stavební historie objektu klást pouze do souvislosti s blíže nelokalizovanými středověkými stavebními úpravami v zámeckém areálu.

Marek Kiecoň

Literatura

Juchelka, J. 2005: *Bílovec. Rekonstrukce a sanace zámku*. Rkp. nálezové zprávy. Uloženo: Archiv Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Ostravě.

Resumé

Bílovec (Kat. Bílovec-město, Bez. Nový Jičín), Zámecká-Straße, Parz. Nr. 207. Mittelalter, Neuzeit. Schloss. Rettungsgrabung.

BÍTOV (OKR. ZNOJMO)

Hrad Cornštejn. 15. století. Náhodný nález. Povrchový průzkum.

Hrad Cornštejn patří k nejzajímavějším ukázkám pozdně gotické fortifikační architektury na Moravě. Stavebně-historický průzkum byl proveden několikrát (Menclová 1964; 1965; Líbal et al. 1972; Kacetl 2000; 2004; Kacetl et al. 2011; Plaček 2001) archeologický výzkum zde však zatím aplikován nebyl.

Dne 15. května 2012 navštívili hrad v rámci odborné exkurze na Cornštejně studenti archeologie z bratislavské univerzity. Poblíž východního koutu interiéru paláce nalezl jeden z referentů exkurze Martin Kuča na povrchu popisovaného suťového zásypu volně ležet drobnou minci (obr. 1). Nález byl ihned předán pracovišti Jihomoravského muzea ve Znojmě (inv. č. Mi 11082). Mince byla určena jako jednostranný stříbrný peníz Matyáše Korvína, vzdorokrále českého a markraběte moravského (1469–1490, korunovaného 1471). Mince má průměr 15,5 mm a síle 0,5 mm. Určujícím prvkem ražby je gotický polcený štít, jehož první pole je na sedmkrát tmavo-světle (červenostříbrně) dělené, což představuje arpádovský

motiv použitý v erbu krále uherského a jehož druhé pole vyplňuje (stříbrný) dvouocasý lev jako symbolika krále českého. Tento erb s polceným uhersko-českým štítem používal Matyáš Korvín na pečetích listin vydávaných pro české země, zejména pro vedlejší země Koruny české (Moravu, Slezsko a Lužici), kterým na základě olomouckého míru z roku 1478 vládl *de facto i de iure*.

Provenience mince není úplně jasná. Mincovna se určitě nacházela v českém či moravském královském městě, které Matyáš Korvín držel pevně ve své moci. Část odborníků se kloní k Českým Budějovicím (Militký 2002; Kalous 2009, 199–200), jiní ve světle moravských nálezů zmiňují možnost paralelní ražby i v Olomouci (Hána 2004). Za úvahu stojí i Cornštejn nejblíže královské město Znojmo, které Matyáš několikrát navštívil a jehož mincovna byla v daném období velmi aktivní (Pošvář 1970, 121–128; Kocman 1997).

Hrad Cornštejn procházel v tomto období pohnutými osudy. Původně dědičné lenní zboží Bítovců z Lichtenburka bylo králem a markrabětem Jiřím kvůli vzpouře v červnu 1465 zkonfiskováno a darováno jako alod Wolfgangu Krajířovi z Krajku (Pelikán 1927). O Bítovcích je známo, že obléháním poničený hrad v 70. a 80. letech 15. století nákladně opravili. Struktura zdiva nového paláce tyto rekonstrukční práce poměrně spolehlivě naznačuje (např. rozlámaná střešní pálená krytina druhotně použitá v omítce interiéru paláce, apod.). Nález mince moravského zeměpána Matyáše tudíž naše domněnky o rekonstrukci paláce v poslední třetině 15. století dále potvrzuje.

Jiří Kacetl, Martin Kuča

Literatura

Hána, J. 2004: Západo- a jihočeská mincovní privilegia druhé poloviny 15. století. (K problémům identifikace mincovní produkce). In: M. Metlička (ed.): *Sborník Západočeského muzea v Plzni XVII. Historie*. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 222–235.

Kacetl, J. 2000: *Cornštejn. Hrad nad Dyjí*. Znojmo: Jihomoravské muzeum.

Kacetl, J. 2004: *Cornštejn. Hrad nad Dyjí*. Znojmo: Jihomoravské muzeum ve Znojmě (2. rozšířené vydání).

Kacetl, J., Fila R., Molík D. 2011: *Cornštejn – podyjská pevnost*. Znojmo: Jihomoravské muzeum ve Znojmě.

Kalous, A. 2009: *Matyáš Korvín (1443–1490), uherský a český král*. České Budějovice: Veduta.

Kocman, P. 1997: Původ písmene Z na mincích a ve znaku města Znojma. *Jižní Morava*, roč. 33, sv. 36, 21–36.

Líbal, D., Eliáš, J. O., Hyzler, J. 1972: *Státní hrad Cornštejn. Stavebně-historický průzkum a architektonické památkové zhodnocení*. Praha: Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů.

Menclová, D. 1964: *Hrad Cornštejn*. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, Znojmo: Okresní národní výbor. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody.